

TÖRTÉNETI APOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Az 1541-ben a német birodalomba küldött magyar követek levelei I. Ferdinánd királyhoz. (I. közlemény.) — Martinuzziélethez. Közli Szilágyi Sándor. — Gr. Kornis Istvánhoz intézett levelek. (I. közlemény.) — Gr. Kornis Antal kamarás, hunyadmegyei főispánhoz stb. intézett levelek. (XII. s befejező közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (XIV. közlemény.) — Tárca: Kazinczy Ferencz eredeti leveleiből. (XXI. közlemény.) Közli K. Papp Miklós.

Az 1541-ben

A NÉMET BIRODALOMBA KÜLDÖTT MAGYAR KÖVETEK LEVELEI I. FERDINÁND KIRÁLYHOZ.

I

rangepán Ferencz kalocsai érsek és Nádasdy Tamás levele I. Ferdinánd királyhoz. Kelt Regensburgban 1541. aprilis 17-én.

Sacratissima Regia maiestas domine domine nobis clementissime.

Post perpetuae fidelitatis et seruitutis nostrae in gratiam vestre sacratissime maiestatis humillimam subiectionem. Ego Colocensis perueni huc 13 Aprilis circiter meridiem, Ego uero Nádasdy eodem die pernoctavi

in suburbio ciuitatis huius, et sequenti die cum porte ciuitatis fuerunt aperte attigi, et communicato consilio, vidimus hijs diebus sacris nihil incipi vel perfici posse, expectabimus interim aduentum collegarum nostrorum, nichilominus fuimus heri cum domino de Gramuelis, a quo que intelleximus non est opereprecium vt maiestati vestre sacratissime perscribamus, nam nobis presentibus commisit dominus de Gramuelis agenti vestre sacratissime maiestatis ea maiestati vestre perscribere, hoc tamen noluimus maiestatem vestram sacratissimam latere nos heri cum domino de Granuelis ita conclusisse, ut 19. huius osculemur manus sacratissime cesaree maiestatis, consulturi suam maiestatem si debeamus primores Imperij, antequam publice verba simus facturi, priuatim quemque adire, tamen quantum nos ex verbis domini de Granuelis intelligere potuimus, videtur illi negotia nostra idest defensionem regni Hungariae non debere prius agi, quam conclusis vel saltem inceptis negocijs religionis, veretur enim ne vnus impediatur alterum, tamen videbimus quid consulat cesarea maiestas, quidue nobis faciendum mandet. Ceterum ea que mihi Colocensi, et de liberatis Pesthiensibus et de aduentu oratoris S. Reg. Majestatis Regis Polonie per dominum Nádasdy vestra sacratissima maiestas significauit, intellexi, reseruam uestre sacratissime maiestati, quod ea mecum participare dignata est, egi gratias domino deo de prospero successu gentium vestre sacratissime maiestatis in Pesth existentium; annuat altissimus, quod etiam nouus orator regis Polonie aliquid boni concludat. Supplicamus

vestre maiestati Sacratissimae ut etiam deinceps nobis gratiose significare dignetur, que nos ad négotia vestre sacratissime maiestatis et illius regni hic promouenda scire oportere arbitrata fuerit, et committere Magistro postarum, vt literas vestre sacratissime maiestatis nobis inscriptas diligenter et cito ad nos perferendas curet, Nam eas literas quas vestra sacratissima maiestas 9 huius ad me Colocensem dedit, hodie sunt reddite.

Nadasdy autem discessit ex Vienna 10 huius hora XII. diei, et vtique peruenit huc 14. huius, nos vero quascunque literas vestre sacratissime maiestati hinc scribemus dabimus eas agenti vestre sacratissime maiestatis, qui eas curabit per postas ad vestram sacratissimam maiestatem perferendas. Postremo supplicamus vestre sacratissime maiestati, ne velit inter tot, et tantas curas obliuisci negotiorum Transsylvaniensium, et primo quoque tempore dignetur mittere in eam provinciam auxilia petita simulcum tormentis bellicis, tam murifragis, quam Campestribus, nam hic constans iam fama est Petrum Vaywodam restitutum in Moldauiam, et veremur quod opprimet cum Thurcis et Transsalpinis Transsylvaniam, si auxilia vestre maiestatis non accesserint. Deus maiestatem vestram sacratissimam felicissimam conseruet, illique omnia prospera concedat, in cuius gratiam nos ac fidelia perpetuáque seruitia nostra iterum supplices commendamus, Datum Ratisbone 17. Aprilis Anno 1541.

Eiusdem Vestre sacratissime maiestatis

seruitores et cappellanus

Agriensis subscripsit

NADASDIJ.

Kivül: Sacratissimae regie maiestati Romanorum Bohemie etc. domino nobis clementissimo.

(Eredetije, két pecséttel.)

II.

Frangepán Ferencz kalocsai érsek s egyszersmind egri püspök és Nádasdy Tamás levele I. Ferdi-

nánd királyhoz. Kelt Regensburgban, 1541. aprilis 26-dikán.

Sacratissima Regia maiestas domine domine noster nobis semper clementissime.

Post perpetue fidelitatis, et seruitutis nostre in gratiam vestre sacratissime maiestatis humillimam subiectionem, iam 15. dies agitur quod hic sumus, et ab eo tempore, nihil literarum neque a vestra sacratissima maiestate, neque a quoquam consiliariorum suorum habuimus preter vnas, die 9. presentis ad me Colocensem datas, quibus vestra sacratissima maiestas me de negotijs Pesthyensibus dignata fuit graciose cerciorem reddere, licet nos statim post primum congressum nostrum cum domino de Granuella, quod cum sua dominatione egeramus, vestre sacratissime maiestati perscripseramus, et jtem quamprimum etiam cum sacratissima cesarea maiestate constituti sumus, vestre sacratissime maiestati rescripseramus quid sua cesarea maiestas nobis responderat, quidve faciendum commiserat; supplicamus vestre sacratissime maiestati tanquam domino nostro clementissimo, dignetur ex sua regia gratia nos frequenter cerciores reddere de negotijs vestre sacratissime maiestatis, et illius regni sui, in quantum nos scire oportet, plurimum enim referre arbitramur negotijs vestre sacratissime maiestatis, et regnorum suorum, vt dietim intelligamus, que istic emergunt; Nam nos crebrius, et quidem a viris non parue estimacionis interrogamur, de rebus vestre serenissime maiestatis, et illorum regnorum suorum, quo in statu sint, quibus non habemus quid respondeamus, sed cum non ignoremus vestram sacratissimam maiestatem pene infinitis occupationum fluctibus hoc potissimum tempore obrui, supplicamus vestre sacratissime maiestati, dignetur saltem alicui ex consiliarijs suis gratiose demandare, vt nos de singulis occurrentijs nomine vestre sacratissime maiestatis in dies cerciores reddat, et ad ea que nos vestre maiestati sacratissime significauerimus respondeat, ceterum in hunc vsque diem nemo eorum qui nobiscum ad hanc legationem deputati erant, comparuit, nec scimus si adhuc quispiam sit expectandus

nec ne, de hoc quoque expectamus gratiosam informationem vestre sacratissime maiestatis. Deus gloriosus vestram sacratissimam maiestatem felicissimam conseruet, in cuius gratiam nos, et seruitia nostra fidelia, ac perpetua iterum supplices commendamus, Datum Ratispone 26 Aprilis, Anno 1541.

bona noua de fratre Georgio audiueramus, quae mire nos letificauerant, sed comperta sunt non esse vera, non dubitamus tum futurum id fratri Georgio dummodo maiestatis vestre exercitus perseueret sub Buda.

Eiusdem Vestre Sacratissime maiestatis

seruitores et cappellanus
Agriensis subscripsit.

Az te fölsegged hijw

Alazatos és szeghen szolgálai NADASDY etc.

Kivül: Sacratissime Regie maiestati Romanorum, Hungarie Bohemie Dalmatie Croatie etc. domino nostro nobis semper clementissimo.

(Eredeti, pecséttel.)

III.

Frangepán Ferencz kalocsai érsek, Batthiányi Ferencz és Nádasdy Tamás levele I. Ferdinánd királyhoz. Kelt Regensburgban 1541. május 10-dikén.

Sacratissima Regia maiestas domine domine noster nobis clementissime.

Post fidelitatis et seruitutis nostre in gratiam vestre sacratissime maiestatis humillimam suciectionem, quid hactenus egerimus, quidue acturi sumus, iam aliquot literis nostris vestram sacratissimam maiestatem cerciorem reddidimus, nolumus autem vestram sacratissimam maiestatem et hoc latere, quod hodie conueneramus cum dominis oratoribus hereditariarum prouinciarum vestre sacratissime maiestatis, ex quo eos quoque eque uti nos imminens periculum concernit, cum quibus multa de rebus et negotijs vestre sacratissime maiestatis ac regnorum et subditorum

eius contulimus, sed inter cetera visum est nobis omnibus, ut uestre sacratissime maiestati per omnia sacra supplicemus, uti suum huc aduentum maturet, ex quo videmus ut si etiam per nos aliquid impetratum fuerit, id adeo tarde futurum, ut nihil uel parum negotijs vestre sacratissime maiestatis et subditorum suorum profuturum sit, tempus enim instat, nam abhinc infra duos menses vestra sacratissima maiestas habebit hostes in visceribus regni, nou desunt etiam ex principibus imperij, et quidem fauentibus negotijs vestre sacratissime maiestatis, qui nos hortati sunt, ut vestre sacratissime maiestati supplicemus, uti aduolaret, nec haberet vestra sacratissima maiestas magnam curam de magna comitiua, sed saltem per postas adproperaret, habet enim vestra sacratissima maiestas hic sufficientes seruitores, et iidem illi principes qui rebus vestre sacratissime maiestatis fauent, indicant, honorificencius esse, et ad mouendos istorum animos magis idoneum, si vestra sacratissima maiestas cum paucis uenerit, ut intelligant vestram sacratissimam maiestatem gentes suas etiam curiales contra hostes publicos misisse, igitur amore Jesu Christi supplicamus vestre sacratissime maiestati tanquam domino nostro clementissimo, dignetur ibi compositis, et in bono ordine relictis negotijs suis et regnorum suorum huc festinare, quia nullo modo nobis persuadere possumus absque presencia vestre sacratissime maiestatis ista negotia commode transigi posse. Deus optimus maximus vestram serenissimam maiestatem felicissimam conseruet, in cuius gratiam nos et fidelia ac perpetua seruitia nostra supplices iterum commendamus Ratispone 10 May 1541.

hodie que est 12 presentis habuimus audienciam a maiestate cesarea; amore dei maiestas vestra non paciatur per Polonos aut fratrem Georgium. Seruitores fideles et cappellanus

eiusdem V. S. M^{ti}

Agriensis subscripsit

FRANCISCUS DE BATIJAN

NADASDY.

Kivül: Sacratissime regie maiestati Romanorum, Hungarie Bohemie Dalmacie etc. domino nostro clementissimo.

(Eredeti, pecséttel.)

MARTINUZZI ÉLETÉHEZ.

Közi: Szilágyi Sándor.

A Maylath-féle lázadásnak Kendy Ferencz is részese volt. Midőn János király Erdélybe ment, úgy látszik, tervbe volt véve Kendyt Magyarországra költöztetni át: legalább arra mutat, hogy Martinuzzi nótán elvesztett erdélyi jószágaiért másokat ígért Magyarországon. Erre vonatkozó kötelezőnyé így hangzik:

1540. jun. 14.

Frater Georgius Episcopus Varadiensis, Thesaurarius et Consiliarius Regie Maiestatis etc. memorie commendamus per presentes quibus expedit vniuersis Quod Nos compa- cientes erinnuarum et miseriarum domini francisci Kendij, quas proximis diebus per- pessus ex vniuersis Bonis suis eiectus est, volentes igitur cum eodem tempore neces- sitatis sue Amicabiliter agere, talem cum eo pactum fecimus, vt quamdiu Maiestas domini nostri clementissimi domum suam Zenth Iwan vna cum Bonis ad eam pertinentibus Eidem non restituerit, Vniuersa Bona nostra in possessionibus Horth, adaach et Echeed habita Eidem possidenda dedimus et conces- simus, ea tamen conditione, vt quam primum Maiestas Regia domum suam Zenthijwan vna cum Bonis ad eam pertinentibus, Eidem restituerit, ipse quoque Bona nostra porcionaria in prescriptis possessionibus horth, adaach et Echeed habita statim nobis tota- liter restituere et remittere debeat. De qui- bus Bonis talem per presentes fassionem facimus, vt cum primum predictus dominus Franciscus Kendij, Bonis suis sibi restitutis, prescripta Bona nostra nobis restituerit et remiserit, vniuersa Eadem Bona nostra por- cionaria in possessionibus videlicet Horth, Achaad et Echeed habita Egregio Paulo Bank Provisori et Castellano Noue Arcis

nostre Balwanijos suisque heredibus et po- steritatibus Vniuersis, perpetue Donacionis titulo, inscripsimus, dedimus et donauimus, suorum bonorum et fidelium Seruiciorum in- titutu, que nobis exhibuit, immo Damus Do- namus et inscribimus, vtenda possidenda pariter et habenda, simul cum cunctis earum fructibus et utilitatibus, Jure perpetuo et irrevocabiliter, in Cuius Rei fidem et testi- monium presentes nostras literas sigillo no- stro et subscriptione (*igy!*) Manus nostre Munimine (*sic*) roboratas Eidem Paulo Bank suisque heredibus et posteritatibus Vniuersis Duximus dandas et concedendas. — Datum Albe Julie feria secunda proxima ante fe- stum Beatorum Viti et Modesti Martirum. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quad- ragesimo.

(P.H.)

Fr. thesaurarius
manu pria.

(Eredetije az erd. muzeum kéziratárában.)

GR. KORNIS ISTVÁNHOZ INTÉZETT LEVELEK.

I.

Excellentissime ac Illustrissime Domine
Domine Comes,
Domine et Frater mihi Gratosissime!

Alázatos kötelességem szerint kívántam Excellentiádnak alázatos levelem által az új esztendőnek szives apprecálásával udvarlanom, az minthogy is Isten Excellentiádat az beállott új esztendőben minden lelki és testi áldásával szeresse és többeknek is boldog recursusa legyen Excellentiádnak egész méltóságos uri házával együtt teljes contentuma szerint, tiszta szívből kívánom. Quibus Excellentiam Vestram divinae tutelae, me vero gratijs Ex- cellentiae Vestrae recommendans persevero

Excellentiae Vestrae

Datum Hadad, 26. Decembris 1738.

humilimus servus
B. FRANCISCUS WESSELÉNYI m.p.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Kornis, Libero Baroni de Göncz-Ruszka, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Status Intimo et Consiliario Guberniali Transilvanico, ut et Actuali Camerario, ac per Principatum Transilvaniae Partiumque reapplicatarum Supremo Provinciali Commissario, Domino et Fratri mihi Gratosissimo.

Medgyes.

(Eredetije a gr. Kornis evéltárban.)

II.

Méltóságos gróf ur,

nekem singularis nagy jó Uram, patronusom!

En az innep előtt egy héttel ujjban lebetegedvén, csak tegnap s tegnapelőtt könnyebbedtem annyira, hogy dolgockáimhoz csak gyengén is láthattam volna, melyre nézve az szent innepeket is csak házamban és kiljebb mehetés kívül töltöttem el, melyeket Excellentiádnak is alázatosan appraecálnom, kötelességem tartotta volna, mostan azért annyira könnyebbedvén avagy csak az új esztendő alázatosan appraecálomezen alázatos lineaimmal, kívánván igaz szolgálai kötelességgel, hogy arra Excellentiádat egész méltóságos uri házával nemcsak szerencsésen és teljes boldog állapottal juttassa és virassza Isten ő szent felsége, hanem friss jó egészséggel s teljes contentumával való eltöltését is engedje, azután pedig többeknek is infinito numero és hasonló boldog állapottal léendő recursusával áldja és szeresse Excellentiádat és egész méltóságos házát.

Véven én levelét generalis perceptor Domokos Uramnak ő Kegyelmének az még hátra levő pénznek administratiója iránt, mig az előtteni hosszas betegségemben circa finem praeteriti Novembris, akkor igen beteg lévén, irnom nem lehetett, de jobbnak is véltem, hogy annyira való gyógyulással magam udvarolhatván, instáljak Excellentiádnak azon materiában, remélvén az karácsoni szent innepekre gyekei méltóságos házához való közelitését Excellentiádnak, de ebben is Istennek ő szent felségének reám bocsátott látogatására nézve frustrálódván, mostan levelem által alázatosan instálok, minthogy nekem kevés

minden mediumim, melyekből azon pénznek ki lehetne készülhetni, Szebenben szorultanak, ex rationabili hac causa méltóztassék Excellentiád még annyi ideig való indulgentiával lenni, mig az pestis ottan való megszűnése opportunásával onnat kivehetvén, pénzzé tehetem némely portékáimat, melyet eddig is véghez vittem volna, tudván tartozásomat, ha az pestis mia kihozhattam volna, mert kész lettem volna annyi érő ezüstömet felvettetni, az mint is minthogy az mostani mind háboru, mint contagio miatt való separatiójára és egymástól való elrekedésére nézve az hazabelieknek sem creditumra, sem jószágra most pénzt nem kaphatni, ez után is azt kell cselekednem, kérném azért alázatosan Excellentiádat, ha módja leszen benne és tovább is fogna ezen dolog az méltóságos regium guberniumban urgeáltatni, hozzám tapasztalt gratiája szerint méltóztassék Excellentiád ezen rationabile impedimentumommal annyi ideig respiriumot conciliálni, hogyha kik talám némelyek az méltóságos regium guberniumban nem igen jó akaróim, ne kaczagják leveletem, annyival inkább, ha instantiát kellenék adnom, melyet talám szóval is méltóztatik Excellentiád referálhatni, hogy Excellentiád méltóságos parancsolatját véven, impedimentumomat ez szerint detegáltam és kértem respiriumot; minthogy pedig ez oly rationabilis mentség, melylyel akárki convinctathatik, remélem talám az méltóságos regium gubernium is gratiose acceptálni méltóztatik, hanem ha valaki oly passióval viseltetnék ellenem, hogy csak engemet kívánna praemalni azzal, mely többekkel is in simili causa másként köz volna, de hiszem praeter alias et relevantes rationes elég volna az, hogy én az magam mediumimtól per insuperabile impedimentum elrekedtem; recomendálok azért Excellentiádnak alázatosan igazságos excusatiómat és instantiámat gratiose protectiójában és promotiójában, melyet hiven és alázatosan meg szolgálni el sem mulatok, maradván mindenkor

Excellentiádnak

Kudu, 30 Decembris Anno 1738.

alázatos, hiv szolgálja
Pongrácz György m.p.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti ac Domino Stephano Kornis, Libero Baroni de Göncz-Ruszká, Sacratissimae Caesariae Regiaeque Catholicae Majestatis Actuali Camerario, nec non Status Intimo ac Guberniali, Consiliario, ac per Transilvaniae Principatum Supremo Provinciali Commissario etc. Domino et Patrono humillime Colendo. Gyeke.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

III.

Méltóságos gróf,
kegyes atyám uram!

Mi Istennek hála Nagyságod szolgálatjára mindnyájon friss jó egészségben vagyunk; az asszony pénteken ebédre visszagyütt ide és ma ment el, az sógoromat is magával elvitte, és mához egy hétre ígérkezett visszagyünni; Nagyságodat innét mindnyájon alázatosan köszöntetik. Az assignatiókat az commendansnak megküldöttem; az pestis az várban szünet, mivel egynél, legfeljebb kétónél több napjában nem hal, azok is inkább gyermekek, hanem az víz között való hostátban hétig s nyolczig napjában halnak nagy emberek is. Itten az persákról hirtelen oly hir futamodott, hogy igen nagy erővel gyünne az törökre, mely miatt mind az landorfejevári obsidiót, mind azon helyeket, melyeket eddig occupált volt, elhagyta és sietséggel megyen vissza, mely ha úgy lenne, igen jól volna. Az feleségem Nagyságodat alázatosan kéri, hogy az jószágokból proveniált s proveniáló égett bort (az udvar szükségire kivén belőle) engedné Nagyságod néki, mivel az nagy asszony ígerte, hogy jó drágán mostan eladja Csesztvén, mivel az táborra erősen keresik s drágán veszik; ugy ez után is szabad korcsomát ígirt ő Nagysága az égett bor iránt, mely gratiáját Nagyságodnak alázatosan megköszönni el nem mulatja. Én is továbbra is magamot Nagyságod kegyes atyai gratiában recommendálván, maradok holtig

Nagyságodnak

Szamosfalva, 1738. 13. Octobris.

igaz, engedelmes, alázatos szolgálója

Gr. KORNIS ANTAL m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

IV.

Méltóságos gróf,
kegyes atyám uram!

Mi mindnyájon itten Istennek hála friss jó egészségben vagyunk Nagyságod szolgálatjára. Nagyságod köszöntését alázatosan vévén, mind feleségem, mind Kálnoki kisaszszony viszontag Nagyságodat alázatosan és szépen köszöntetik. Az nagy asszony még vissza nem gyütt; mi is Isten engedelmeből, Nagyságod gratiájából csütörtökön Gyekében szándékozunk, mért hogy Kolosvárott pestis vagyon, az minthogy haldokolnak is az emberek; mind katonák, mind mások erre veszik utjokot és ide is rendelik statiójokat, akar kimenjenek s akar bejűjjenek, s megtudván, hogy én itten legyek, hol beküldenek, hol magok is bejűnnek, az mint gróf Forgács Uram is feles tisztekkel s hat lovas regimentből recrutázni menő katonákkal. Ma tizenegy órakor (maga ebédre egy tiszttel bejűvén hozzám) változtatván forspontjait mentek által, beszéli, hogy békességhez nem bizhatunk; azonban az pestis az regimentek között, kivált az infanteriánál nagyon grassál; az herczeg cselédjei közül ötön holtak meg, hármon lefeküdtek s hármon el voltak reszesztve, mikor eljűtt. Uj commendans generalisról is tett mentiót, hogy változnék; egyéb hireket mostanában itten nem hallunk. Az égett bort nem akartuk leküldeni az táborra, nem is küldettünk, hanem M.-Csesztvén keresik olyas emberek, kik le kereskednek vele, itten mindazonáltal több égett bor mindenestől fogva két átalagban nem volt tizennyolcz ejtelnél, az átalagok noha öt hat vedresek voltak; az egyikben ecetes volt, mert felette régi volt s sine cura; az másik бүдös, átalagjától-é vagy felette megromlott bornak sepreitől; azért ezekből nem sokat kereskedünk; mindazonáltal ezért is Nagyságod gratiáját alázatosan vettük s vesszük. Itten az vetések igen szépek, eső is bővöcskén kezdett lenni, ugy az hováson hovácskák, melyeknek is gyakor hóharmati vadnak. Ajánlván továbbra is kegyes atyai gratiában, maradok holtig

Nagyságodnak

Szamosfalva, 1738. 2. Novembris

igaz, engedelmes szolgálója, fia

Gr. KORNIS ANTAL m.p.

Hunyad vármegyéből szintén most vettem levelet, melyben specificálják az pestis, dolgát, úgy mint: mortui in peste usque ad 6-tum Octobris 5222, infirmi 524, reconvalescentes 452, ezekkel 116 falu vagy on inficiálva, és erősen lamentálódnak mindenekről, az rájuk esett quantummal is nem biztatják magokat. Egy kevés mustárt is küldött Csesztvéről az nagy asszony, melyből Nagyságodnak is küldettünk.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

GR. KORNIS ANTAL KAMARÁS,
hunyadmegyei főispánhoz stb.
intézett levelek.

XXVI.

Méltóságos Gróf Fő Commissarius ur,
bizodalmas jó Uram, kedves Sógor Uram!

Harasztosról, az hol is ebéd felett tanáltam az gazdát, ide Detrehemben jöven tegnapelőtt estvére, ma vagy holnap reggel Almásra indulok Isten kegyelméből, és ottan vagy három nap mulatván, Görgényben menyek; minthogy pedig Szent Krisztina ünnepe hamar következik, avagy csak inter 8-vam et quidem 29-na Julij, kérem atyafiságos szeretettel, méltóságos sógor Uram méltóztassék magát oda megalázni, az méltóságos nagyasszonyt is különösen tisztelem feleségemmel együtt, alázatosan invitáljuk; az devotióban sem mulat el ő Nagysága semmit is, minthogy ad festum Portiunculae közel érjük Mikházát; irtam volna külön is levelet, de hathatós méltóságos sógor Uram szova. Feleségem méltóságos sógor Uramat atyafiságosan tisztelem és kéri ő is, magát ezen invitatio szerént megalázni méltóztassék. Elvárom favorabilis válaszát méltóságos sógor Uramnak és atyafiságos gratiájában ajánlott maradok

Méltóságos sógor Uramnak

Alsó-Detrehem, 15. July 1745.

kötelességgel igaz szolgálja, sógora
B. BORNEMISZA IGNÁCZ m.p.

P. S. Az Urat b. Orbán Uramat is invitáltam, ugy János öcsémet is invitálok, el is jó, ha ordere nem érkezett az felmenetekre.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

XXVII.

Méltóságos Gróf Ur,
bizodalmas jó Uram, kedves sógor Uram!

Tisztelven atyafiságos kötelességgel méltóságos sógor Uram insinuatoriáját, az mint tegnapi levelem által, ugy ebben is atyafiságos szivből örvendek méltóságos sógor Uram szent házasságán, Isten ő szent felsége szent áldásával bővölködtesse, lelkemből kívánom, ugy feleségem, ki is tisztelem atyafiságos szeretettel méltóságos sógor Uramat, ugy az méltóságos ifju asszonyt és méltóságos atyafi compagniát, én is atyafiságosan venerálván. Nem neheztelünk, hogy az Ur sógor Uram nem invitált, egyébként atyafiságos szerencsénknek tartottuk volna atyafiságos kötelességünket tehetnünk; ha elébb tudtam volna Madarasról oda az közelebb elmúlt szombatra való jövetelét az Ur sógor Uramnak, bevártuk volna. Repetálván azonban tegnapi levelemben irt atyafiságos invitatiómat, maradok méltóságos sógor Uramnak atyafiságosan ajánlott

Méltóságos sógor Uramnak

Görgény-Szent-Imre, 25. Octobris 1745

igaz, köteles szolgálja, sógora

B. BORNEMISZA IGNÁCZ m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

XXVIII.

Kedves édes fiam Uram!

Kegyelmed levelit igaz anyai szeretettel vettem, melyből Kegyelmed szándékát értem; igaz dolog is, az természet és ugy hozza magával, hogy ity hirtelen való változás az elmémet megfogta, és egy kevésse idegen dolognak látszik lenni, mindazonáltal Istennek ugy tetszven, és Kegyelmednek is ugy mondván szükségesnek itilem lenni ezen elvégzett vagy is elkezdett dolgot; nékem ugyan ahhoz az méltóságos házhoz eddig

nem sok ismeretségem volt, de Kegyelmedhez már egynehány esztendőktől fogva való igaz anyai indulat arra ösztönözni fog, hogy talám ezután inkább ismeretséget fogok keresni, mindazonáltal édes fiam uram, Kegyelmed mindenekre jól vigyázzon, hogy szegén édes leányomat netalám ezután temesse el sziviben; jól tudom ugyan, Kegyelmed elég bölcs lévén is, mindeneket jól meggondol, mindazonáltal mégis azt kívánom Kegyelmednek megjelenteni, jól juthat Kegyelmednek esziben, egyszer mondtam Kegyelmednek, hogy az szomszédban beszéd között elérhetődván, Kegyelmed azt az kisasszonyt szerette ennek előtte is, de az kisasszony igen nagy idegenséggel volt Kegyelmedhez és az atyjafiai sokat is pirongetták irette, de ő csak azt mondotta, hogy éppen nem szeretheti Kegyelmedet; mindezeket bizony nem azért irom, hogy idegenséget kívánnék Kegyelmednek szerezni attól az háztól, hanem előbb is irván, mindenekre az igaz anyai sziv viszen, sőt látván, sok dolgai között Kegyelmed arra nem érkezhén, hogy maga házának dolgait úgy foltathassa, az mint kívántatik, bizony nem ellenemre, hanem öröömre lenne ezen dolog; hanem édes fiam uram igen bánám azt, ha eddig való szíp egyezségönket, fiui és anyai szeretetönket az üdő felbontaná. Én ugyan az én részemre annak felbontója soha nem kívánok lenni, Kegyelmedet is kirem édes fiam uram, ennyi sok keserőségem között avval vigasztalni méltóztassék, hogy mindenkor igaz szerető anyjának ismerjen lenni, az ki holtig maradni is kívánok; hogy pedig magam elmehessek, tőlem lehetetlen, mert Istennel bizonyítok, hogy már harmad naptól fogva oly fájdalmat viszek végben az lábommal, hogy két nap mind az ágyban feködtem, még csak az templomban sem voltam, sem az szüretemet nem láttam; ne láttassék azért édes fiam uram Kegyelmednek ide(ge)n dolognak lenni, hogy el nem mehetek, hanem az lehetlenségnek. Öcsém uram Kegyelmedet alázatosan köszönteti, és igen jól esett, hogy Kegyelmeddel el nem ment, mert az nap vett levelet az provincialistól, az mely nap Kegyelmed innen elment, hogy valamely jószágok iránt, az mely is az Bánffi uraknál volt zá-

logban és most is nálok vagyon, menjen Károlyrra Kastal Uramhoz, és szinte ma jött ki Károlyvárról öcsém uram, már magára vállolta Kastal Uram az dolognak elvégezését; az leveleket akarják az tövisi pater priorral parialtatni; azért ha vagy három nap mulva kisé nem lenne, tartaná gratiájának, ha Kegyelmednek szolgálhatna, és kéreti is, Kegyelmed arról tudósítani méltóztassék; innen talám egyenesen Szent-Györgyre mehetne, ha az dolog késő nem lenne. Szivem fiam uram én az Istennek szent áldását kívánom Kegyelmedre és elkezdett dolgait adja ő szent fölsége Kegyelmednek szives contentomára, és mindnyájunk, főképp szegén kis árváimnak vigasztalására és örömére Amen.

Az méltóságos asszonynak szép levelet irtam, egészen bé nem pecséltetem, maga is megolvashatja Kegyelmed, és azután csinálja jól bé Kegyelmed; én pedig, akármiképp változik az üdő, mégis maradok, az ki voltam és holtig lézsek, édes fiam uram,

Kegyelmednek

Csesztve, 15, Octobris 1745.

igaz szolgálója, anyja
Gr. ESZTERHÁZI KATA m. p.

Külczim: Monsieur Monsieur Antoine
Le Comte de Kornis pressentement.
Kocsárd.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

October 2-án 1848. közönségi ülés szónok Gut János elnöklete alatt.

430.

Idei 424 szám alatt a 404 számú lópor tárgyában kirendelt bizottság jelenti, hogy Dietrich Sámuelnek a bizottság által beszerzei kereskedésből eredetileg meghozatni határozott s. a jakobéni bányász hivatal-

tól azon kereskedéshez a kérdéses lőpor iránt küldött megrendelő levél megérkezéig munkálkodását be nem végezhetvén, a mai gyűlésre jelentést nem tehet.

434.

Olvastatik kir. biztos b. Vay Miklós urnak városunk főbirájához idei october 1-ső napjáról intézett levele, melyben ministerium alkotásra lett megbízatása következtében urunk királyunk parancsa által innen elszóllittatván, e város előjárói és minden rendü polgáraitól szives bucsut veszen annak nyilvánítása mellett, hogy bármely helyzetben is kedves tiszte maradand, e város összes java, boldogsága, valamint egyes lakói jóllétének előmozdítása.

A tisztelt báró ur bucsuja személye éljenezésivel fogadtatván, ugyan a tisztelt báró urhoz e város közönsége részéről írásbeli köszönő irat határoztatik.

435.

A főbiró jelenti, hogy a tegnapi postával a képviselőháztól az országos rendőri hivatal utján több nyomtatott példányban azon képviselőház idei september 27-ikén tartott üléséből elnök Pázmándy Dénes és jegyző Záborszky Alajos aláírásuk alatt kelt felszólítást vett, mely felolvastatván, tartalma szóról szóra ez:

A nemzet képviselői a nemzethez és különösön az országban hadsereghez és mindennemű fegyveres csapatokhoz.

„A folyó évi pozsonyi országgyűlésen alkotott III-dik törvényczikk 3-dik §-ában ez foglaltatik:

„Ő felségének bármely rendeletei, parancsolatai, határozatai, kinevezései csak úgy érvényesek, ha a Budapesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.

„Ezt a király elfogadta, helyeselte s megerősítette a törvénybe ígatott ezen szavakkal:

„Mi első Ferdinánd, Isten kegyelméből Austriai császár, Magyar- és Csehország e

e néven ötödik királya sat. sat. a fennérintett törvényeket és az azokban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, hozzájuk királyi megegyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk, s azokat királyi hatalmunknál fogva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeslettük és megerősítettük, biztosítván a hű karokat és rendeket a felől, hogy minden a fennt beigtatott törvényczikkelyekben foglaltakat mind mi magunk megtartjuk, mind pedig minden más hiveink által magtartatjuk. sat. sat. Ferdinánd m. k. (kir. pecsét.) Ellenjegyezve Gróf Batthyányi Lajos által.

„Igy szól a törvény, mely Magyarország kormányzatának törvényes önállását és felelősségét biztosítja.

„Ezen törvény szerint ő Felségének a királynak minden oly rendelete, parancsa és kinevezése, mely a Budapesten székelő ministerek egyike által is aláírva nincs, érvénytelen, s az ily érvénytelen rendeletnek engedelmeskedni törvény és alkotmányértés.

„A nemzetnek ő Felsége által országgyűlésre egybehívott és a nép által szabadon választott képviselői tehát megütközéssel tapasztalták, hogy ő Felségének nevében Bécsből september 25-ről ministeri ellenjegyzés nélkül kelt s Magyarország népeihez és a Magyarországbani hadsereghez intézett nyomtatott nyilatkozványok adattak ki, melyek szerint minden Magyarországon levő hadiseregek és akármily nemű felfegyverezett csapatok gróf Lamberg Ferencz tábornagy főparancsnoksága alá rendeltetnek.

„És mivel ezen állítólagos rendelet Budapesten székelő magyar minister által aláírva nincs: az tehát az 1848. 3-dik sarkalatos törvényczikk szerint merőben érvénytelen.

„Mivel ő felsége a királyi szavával szentesített ugyanazon 1848-diki 3-ik t. cz. szerint a végrehajtó hatalmat nem másképp, mint csak a törvények értelmében független magyar ministerium által gyakorolhatja,

„mivel: ha ministeri ellenjegyzés nélkül kiadott rendeletek által kormányoztatnék az ország, s nem a felelős ministerium utján kinevezett főparancsnok kezeibe adatnék az országban hadsereg: az annyit tenne, mint

Magyarország önálló felelős kormányzatát megsemmisíteni, az ország alkotmányát felforgatni, s a nemzet szabadságát elnyomni.

„Annálfogva a nemzet képviselői azon kötelességnél fogva, melylyel az ország alkotmányának megőrzésére kötelesek, ezennel a fenntebb érintett, s ministeri ellenjegyzés nélkül kelt állítólagos kir. rendeleteket, ha azok nem koholt irományok is, törvényteleneknek, érvényteleneknek és semmit érőknek nyilatkoztatják.

„Gróf Lamberg Ferenczet a Magyarországbani hadseregek és akármily nemű fegyveres csapatok főparancsnokságától ezennel a törvény és alkotmány nevében eltiltják.

„Az országban minden hadseregnek, s akármily nemű fegyveres csapatoknak, tábornokoknak, hadi és várparancsnokoknak, tiszteknek és fegyveres vitézeknek a törvény nevében megparancsolják: hogy gróf Lamberg Ferenczet főparancsnoknak elfogadni, őt annak nézni és tekinteni, s neki, mint ilyennek, engedelmeskedni ne merészeljenek; hanem az ország törvényéhez és alkotmányához esküvel fogadott kötelességök szerint hűvek maradjanak.

„A nemzet képviselői a törvényre, s azt szentesítő királyi esküre támaszkodva kinyilatkoztatják, hogy gróf Lamberg Ferencz, ha az országban hadsereg és akármily nemű fegyveres csapatok főparancsnokságát elfoglalni merészlén, s az országban hadsereg és fegyveres csapatok összesen és egyenként, ha őt főparancsnoknak elfogadni s neki mint ilyennek engedelmeskedni merészlénének, az alkotmány és nemzeti szabadság felforgatásának bűnébe esnének.

„A nemzet képviselői kinyilatkoztatják, hogy mindazon akár polgári, akár katonai hatóság avagy hivatalnok, ki a fennírt kötelességtől érvénytelen s alkotmány felforgató állítólagos királyi rendelet sikerítéséhez, vagy annak terjesztéséhez segédkezet nyujtana, magát az ország törvényes alkotmányának felforgatása bűnében részesítené.

„A nemzet képviselői kinyilatkoztatják, hogy valamint magukat az ország alkotmányának sértését hallgatólag [el nem tűrni köteleseknek érzik, úgy az ország alkotmá-

nyának csonkítlan megőrzését az összes nemzet törvényszerűségétől megvárják.

„Ezen határozat a miniszterelnök és a képviselőháznak honvédelmi bizottmánya által azonnal közhírré teendő, a legsebebb uton minden hatóságoknak, különösen a pártütő és lázadó ellenség előtt álló vitéz hadseregnek és fegyveres csapatoknak megküldendő, melyeknek alkotmányhozi hűségétől és vitézségétől megvárják a nemzet képviselői, hogy a szegény elárult magyar hazát, az azt megtámadott fegyveres ellenségtől bátor győzelemmel haladék nélkül megmentésük s megtisztításuk, s ezzel magokat a magyar haza és törvényes szabadság megmentőinek dicső nevére érdemesítsék.

„A miniszterelnöknek, s a ház honvédelmi bizottmányának határozatilag meghagyatik: hogy az ország védelmét s minden védelmi pontjait az alkotmány iránti hűségnek biztosítsák.

„Senki más különben az alkotmány felforgatásának bűne sulya alatt cselekedni ne merészeljen.”

A gyűlés ezen felszólításnak szorosán leendő megtartását, teljesítését rendeli, s az az ellen cselekvőket, s gróf Lambergtől rendeleteket elfogadókat s vele szövetkezőket, mint az alkotmány megtámadóit a rögtönítélő szék eleibe állítandóknak határozza, egyszerűen pedig hogy ezen felszólítás kinek kinek tudtára legyen, a tanácsbáz kapujára függesztessék egy példány s tizedenként gyűlésileg hirdettessék ki.

436.

Felhozatik, hogy erdélyi szélvidéki alvezetés Urbán eleibe megyei tisztek huzoltatnak; hogy az erdélyi szászok ajánlkozott a magyarok ellen az oláhságot fegyverrel, pénzzel segíteni, sőt újságvilág nyilvánítták, hogy ők többé nem tartoznak Magyarországhoz, magyarországi kormányrendeleteket nem fogadnak el, hanem egyenesen Ausztriától függenek; ezen ellenséges s a magyarság ellen intézett mozgalmakkal szemben indítványoztatik ezen magyar város olalmárói gondoskodás, s e végre Pestről ágyuknak kérése. Ezen indítvány nyomán a

főbíró jelenti az oltalmi bizottmánynak az iránti végzését, hogy Pestről ágyuk s egyszersmind azok mellé alkalmas egyének is kéressenek. De pénz nincs, a kölcsön s azután fizetendő hatos kamat igen terhes, a bor és pálinka haszonbérbe adása is kétes, és így a mostani szükös körülményen csak a segíthet, ha a husra minden font után és legott 1 kr. accis vettetik, továbbá pénzforrás nyitásként javaltatik a város javaira 100000 frtig p. p. kölcsön nyitás. Ezeken kívül indítványoztatik a magyar és székely helységeknek kölcsönös védelemre rögtön leendő felszólítása és kormány utján egy batalion székely katonaság e városra leendő helyezéseinek eszközlése, mire nézt javaltatik egy pár követnek székely rokonunkhozi küldetése:

A tet javallat s az oltalmi bizottmány nézete szerint e város részére egy féltelep ágyu, szükséges tüzekek, lőszer, ugy vagy két, három árkászoknak Pestről a miniszterségtől minél előbb leendő. kieszközlése meghatározatván, az e részben szükséges lépések megtételére találtassék meg város követe Gyergyai Ferencz; költség fedezhetése tekintetéből minden e városon eladandó font husra egy egy kr. rovatik, ide nem értvén a katonaság számára adandó hus mennyiségét, mi ezen megrovástól menten marad, mely hus megrovásnak minél alkalmassabb eszközlése, kezelhetése minden részleteiben megvizsgálására, tervezésére biztosoknak neveztetnek: Pataki József, Forrai Ferencz, Varga Ferencz, Pataki István, Jónás Dániel jegyző oly utasítás mellett, hogy meghivatva és meghallgatva a mészáros czéh elöljáróit is, munkálatukat sietőleg adják be. Továbbá szólittassanak fel kölcsönös védelemre minden magyar és székely törvényhatóságok, s helyettes kir. biztos gróf Mikó Imre kéressék meg arra, hogy e városra minél előbb egy batalion székely katonaságot rendelni méltóztasson.

✱

October 4-én 1848 közönségi ülés Gut János elnöklete alatt.

442.

Kérdés intéztetik a főbíróhoz, hogy majd ide, majd innén elrendeltetnek katona csapatok, ha a mostan elrendelt két század helyibe érkező más két század (minekutánna hire, hogy az erdélyi hadi főkormányzó felmondotta a miniszterium iránti engedelmeséget) barátinkt jön-e? vagy ugy tekintendi mint ellenség?

A főbíró kinyilatkoztatja, hogy helyettes k. biztos gr. Mikó Imre ur nyilváníttas szerint a hadi főkormányzó még eddig az engedelmeséget fel nem mondta, ennél fogva az elmenő katonaság helyett jövőket ellenségképpen jövőknek nem véli tekinthetőknek.

443.

Minekutánna az erdélyi hadi főkormány által az ágyuk mellé hazafiak által ajándékozott lovak letartóztatnak, Kolozsvárnak ágyu nem adatott, Fejérvárra szélbeli oláh katonaság szállittatott, ennél fogva kérdessék meg a miniszterium, mily viszonyban áll az erdélyi főhadi kormány nyal.

Ezen indítvány elfogadtatván, az annak értelmében a miniszteriumhoz teendő felirat megkésztetésére indítványozó Minorics Károly polgártárs szólittatik fel.

444.

Indítványoztatik az erdélyi fő hadi kormánynak a helyettes kir. biztos ur utján leendő felszólítása a végre, hogy e város számára a polgárság rendelkezése alá 6 ágyut illő tüzekekkel és minden szükségesekkel ellátva, minél előbb küldeni sziveskedjék; ezen méltó kívánat teljesítése legbiztosabb tanujele lévén a főhadi kormánynak e város, a nemzetiség és annak kormánya iránti hajlamának hivsége felől.

Elfogadtatván az indítvány értelmébeni kérésnek a helyettes kir. biztos urhoz leendő benyújtása és a kir. biztos urnak személyesen is megkérése a főbíróra és Schilling János polgártársra bizatik.

✱

kodó ház iránti hiveség nyilvánítása, a székelv nemzet sérelmei orvoslása végett a kormányhoz intézendő kéremény megkészítése, a haza felibe csoportosult vészek elhárítása végett a kormány által elrendelt honvédelem elintézése feletti tanácskozás, s végre azon balvéleménynek, mintha a székelv nép az oláh és szász ajku népek iránt el-

lenséges hangulattal viseltetnék, megczáfolására azokhoz intézendő nyilatkozatuk, s a haza közügyének egyenes erőveli munkálására s testvéri rokon értelemre felhívó fel szólítása:

Szolgál tudásul.

(Folytatása következik.)

KAZINCZY FERENCZ EREDETI LEVELEIBŐL.

(1786—1831.)

Közli: K. Papp Miklós.

XXXVIII.

Méltóságos Báró,
szívesen tisztelt igen kedves barátom!

A Méltóságos Bárónak hozzám még November 22-dikén bocsátani méltóztatott levelét, nyilván azért mert a boritékon csak Debreczen állott s nem Újhely is, nem előbb mint csak tegnap vevém, a mint azt a Receptisse dátuma is bizonyítja. A Posta Expeditorok megtanulhaták vala már hol van Széphalom, mert nekem nem kevés leveleim forognak kezeiken; de ők ismeretesek arról országszerte, hogy gondatlanok. A vett két munka kiadását munkába fogom venni, csak azt méltóztatassék tudatni velem a Méltóságos Báró, hogy hány exemplárban nyomtattassanak. Képzeltetetlen dolog mennyibe kerül most a nyomtatás. Bács megyeinek leveleit én 1789-ben kiadván 300 író és 200 szívó papirosú árkusokban, 9 árkus nekem kevesebbe került mint azon Relatióknak egy árkusa csak száz exemplárban, mellyet egy

hét előtt a Méltóságos Bárónak Méltóságos Cserey Farkas Úr által küldeni batorkodtam. Az a rövid munka egyike azon dolgozásaimnak, a mellyekre egy kis hiúsággal tekinteni merek, mert annak 5-dik és 6-dik lapján van valami, a mi a Jóknak javallását érdemli. Higyjen nekem a Méltóságos Báró, nem írok én soha olyat, hogy az a gondolat ne szálljon meg, hogy az emelni fogja a n n a k szívét, a ki akkor mikor már én sírban leszek, fénye lesz nemzetemnek. S ez a képzelet nékem a legédesebb jutalom. Bár csak az Elysiumba posták járhatnának, hogy ott híret vehetném, miként teljesíti be reményeimet a n n a k fija, a kit én olly szentül tiszteltem. Ne felejtse a Méltóságos Báró, hogy hozzá nem illik semmi kicsiny. A haza, sőt a külföld is már vizsga szemekkel nézi a Méltóságos Bárót. Egy barátom írja, hogy Epistolám a Méltóságos Úrhoz a Lipsiai Liter. Zeitungban 1810. Jul. Nr. 80. hosszacsckán van recenseálva. Sok tekintetekben örvendek a hirnek. A Méltóságos Bárónak nincs szüksége a jó eránt tüzeltetni: de az effélék újabb lekötélezések hogy jó legyen, hogy igazán nagy legyen. Mi a nagy, megmondtam Relatióknakban. A Méltóságos Báró kicsiny lesz, ha csak titulussal s keresztel fog ragyogni. De nem csak azzal fog. Hogy azzal is ragyogjon, szívesen óhajtom. — Én ezt a Relatiót Palatinusunknak is felküldöttem, még pedig magyar levéllel; s ez vala bérekesztése

„Éltesse a Gondviselés cs. k. Fennségedet annak a jó nemzetnek javára, mellynek cs. k. Fennséged boldogítója, védelme, gyönyörűsége s kevélysége.“ — Melly jól esik illyet hízelkedés nélkül mondhatni! Küldöttem egyet a nagy Ürményinek is. Megvallom hiú vagyok azt óhajtani, hogy ez a két Nagy ne hagyja válasz vagy izenet nélkül leveletem. A Palatinusnak a levelet pecsét és boríték nélkül Gróf Szapáry Pál Excellentiája által adattam meg.

Relatiomról szólván szabad legyen kérdenem, látta-e már a Méltóságos Báró Csereyhez írt epistolámat? Méltóságos Aranka Úr reá verset írt Csereynkhez, s Marcusz Brútuszt kárhoztatja nem emberi tettért. Az én Berzsenyim azt mondja, hogy ha ő Rómában élt volna, ő nem engedte volna másnak az első dőfés úcsóságát. Az egész dolog csak az, hogy M. Aranka Úr keresztényi és mostani módon nézi a legdicőbb tettet, mellyet az emberiség mutathat. Úgy Cátó is vétkes; ő, a ki Plátónak írásai által tüzelte lelkét a nem emberi tett elkövetésére; úgy a Martyr is vétkezik, hogy halált keres. Mert nem egy-e megölnünk vagy megöletnünk magunkat? Az elsőt a Stóa bizonyos esetekben még tisztünk ké tette.

Minekutána a nyomtatás és a Rézmetzés oly annyira megdrágult, hogy alig lehet valamit dolgoztatnunk, alig ha jó nem lesz a mi nagy megholtunk képét csak az én rezemmel nyomtattatni. Ez legalább jól van eltalálva. Ki tudja millyen lenne az ujonnan metszendő.

A Tempelben felállítandó egy kép az az státua eránt az a vélekedésem, hogy az egy nagy ládában lehozattathatik Bécsből; a Jonicus szobrokat minden Capitáljaikkal és a mi még a Tempelhez kívántatik Zsibón lehetne s kellene faragatni, de Bécsből hozatandó Mester által. Így sem annyiba nem kerülne, sem eltördeléseiktől nem lehetne félni. Zauner maga oly öreg, hogy e munkát nehezen fogja felvállalni. De ott Professor Fischer, ki oly tekintetben van, hogy Gessnernek is vele dolgoztattak s Zürichbe vitték Bécsből monumentumát. Vévén parancsolatját a Méltóságos Úrnak, nem kések néki eránta írni, s tudósítani fogom mit felelt.

Ajánlom magamat a Méltóságos Úrnak megbecsülhetetlen barátságába, s kérem Pataki Urat, kit, mint érdemes barátját a Méltóságos Bárónak, szíves tisztelettel idvezlek, hogy a megírt munkát nékem mihelytt kész léssen, megküldeni méltóztassék. Tordasi Prédikátor Sípos Úrnak deák ódáját, Pataki Professor Kézy Mózes Úrnak deák hexameterait s Professor Nagy Ferencznek magyar Idylljét hexameterekben, nem tudom megküldöttem-e. Szépek, valóban szépek ezek is. De az én lelkemnek ritka ember szól úgy mint az én kedves Berzsenyim. Ennek az ifjú barátomnak képe író-asztalom felett függ; hogy gyakran láthassam mikor szememet felvetem. Ha Kolozsvártt van a ki fest — a ki jól fest, — kérem a Méltóságos Bárót, festesse magát ha csak migniatürben is, s ajándékozzon meg velem. Kevés esztendő mulva, tudom én, hogy más fog kelleni, mert a Méltóságos Úr külsője változik. De soha sem lehet a Méltóságos Úr oly nagy, hogy a jók gyönyörűséggel ne nézzenek a gyermek Wesselényire is.

Ajánljon kegyelmeibe a Méltóságos Báró a tiszteletre legméltóbb Erdélyi Asszonyásgnak, kinek kezeit szent tisztelettel csókolom.

A Méltóságos Bárónak

Széphalom, Febr. 11-d. 1811.

alázatos szolgálja
KAZINCZY FERENCZ.

XXXIX.

Méltóságos Báró,
különös tiszteletű kedves barátom!

Bécsből oly tudósítást vettem, hogy nem adrezírozhatjuk magunkat jobban, mint ha Kisling Leopold Urat kérjük meg a státua faragására, mert Zauner már nem vállal munkát, Professor Fischer pedig eltölt és reá nem ér; ellenben ez a fiatal Művész szint úgy akar becsületért mint pénzért dolgozni, mert még mind a kettőre nagy szüksége vagyon, ifjú lévén. Hat esztendőt töltött

Rómában mint pensionnaire, s hármat azon felül tulajdon erszényéből élvén. Olly munkákat hozott onnan, mellyeket ott önmaga dolgozott, s a Hadak Istenét engesztelő Szerelem Istennéje olly jól sült el kezei alatt, hogy ezt a fiatal embert már is egy rendbe teszik régibb és elhíresedett Faragóinkkal. A mit Bécsből felöle írnak, megegyez azzal a mit a tavalyi levelei a Vaterländische Blättereknek és az Annalen der Literatur und Kunst tavalyi Decemberi füzete mondanak felöle; s öszvevén a hármat, úgy hiszem, hogy bátran megszólíthatnánk. — De Méltóságos Báró, meglepe bennünket a Martius 15-dikén publicált parancsolat. Mit csináljunk? Most senki sem dolgoztat semmit a mit a jövő Januárius utolsó napjáig halaszthat; mert az ötszörös fizetés és az a nagy nyomorúság, melly a Haza leggazdagabb nemes emberén Herczeg Eszterházyn kezdve le a legutolsó napszámosságig, mindent, mindent földig rontott, arra szorít bennünket, a mi nélkül ellennünk épen nem lehet. Bátorokodnám a Méltóságos Bárónak azt javasolni, hogy Januáriusig ne tegyünk semmi lépést. Addig keresztülmegyén rajtunk ez a vért izzadtató kehely, s azonnal hozzá foghatunk. Én legalább várni fogom annak parancsolatját, a ki tudja, hogy leghűbb tisztelője kevélykedve teszi mind azt, a mit tőle Ez kíván és ő teljesíthet.

Én Méltóságos Úr! meg tudom húzni magamat, s el tudok élni kevéssel is; következképen nem a kényesség s dölyf fakaszt panaszokra. Osztán tudom, hogy ez a királyi végezés elkerülhetetlen következése volt a veszedelmeknek, mellyek hogy honnan eredtek, kiki tudja ha lát s látni tud. Adta volna Isten, hogy ez az electricus csapás tűz esztendővel hamarabb ért volna; legalább kevesebb volt volna terhünk, melly most öszveroggyant. — De ki az a ki a szegény adófizető nép sorsát érzékeny szánakodás nélkül láthatja, melly ötszörösen fizeti adóját, ötszörösen az élelmére szükséges sőt, és ötszörösen a maga Magistrátusát. Nekünk holnapután lesz gyűlésünk e tárgyban. Repraesentálni akarnak. Ha ez csak Protestatio akar lenni, ám legyen. De reményli-e valaki, hogy a parancsolat visszavonattassék? Nem én. Hi-

szén azt a Fejedelem nem teheti. Lehet e Zemplényben a 100 f. bankó továbbá is 100 f. holott az ott, a hol a Fejedelem akaratja a törvény, csak 20 ftot teszen? Mi lenne abból, ha a Cseh, a Galicianus és az Austriai német bejönné hozzánk s minden elvihatót öszvevásárolván, az egész 1060 milliót itt hagyná, s így Januárius utolsóján a Bancónak minden sokasága itt volna? Rendkívül való esetekben rendkívül valónak kell a segédnek is lenni, s ez olly dolog, mellyet előre tudatni nem lehetett. Nyögünk tehát, s köszönjük egy részben önmagunknak, ne csak a vak sorsnak; mert mi örültünk annak a háborúnak, melly ezt a veszélyt ránk hozta. — Nem tudom lesz-e módodom szólani, mert én nem örömet tolongok. De ha lesz, a mit itt írok, s még többet fogok mondani a gyűlésen; nevezetesen próbát teszek, ha reá vehetném-e a Magistratust, hogy szolgáljon ingyen Januáriusig, s így a szegény nép terhén könnyítsen.

Méltóztassék a Méltóságos Úr Ó Nagyságának kedves Asszonya Anyjának alázatos tiszteletemet bémutatni s kegyességeibe ajánlani. Maradok a legszentebb tisztelet érzéseivel

a Méltóságos Bárónak

Széphalom, Mart. 31-d. 1811.

alázatos szolgálja
KAZINCZY FERENCZ.

XL.

Méltóságos Báró,

tisztelt kedves barátom!

Holnap indul Bécsbe a Méltóságos Úr nagylelkű Atyjának képe, hogy a Metsző azt új formára változtassa, hogy így a Zsibó nagyságához képest jelenhessen meg a Hallotti Beszédek előtt; mert úgy a hogy az én Marmontelem előtt áll, illetlennek tartottam újobban nyomtattatni; mint a hogy azt nézzük illetlennek, ha valaki fényes napokon kétszer jelen meg ugyan azon köntösben. Olly reu-

deléseket tettem, hogy a kép egy falon látszattassék függeni. Egyéb eránt gondom lesz, hogy az ábrázat, mely a nyomtatás által megkopott s tiszta nyomtatásokat többé nem fogna adhatni, megújíttassék, és minden a szerént igazíttassék meg, a mint a mi közös célunkhoz illeni fog.

Hozzá fogatok legottan a két halotti beszéd s a versek nyomtatásaihoz is: de elébb azt kell tudnom, hogy hány exemplárt parancsol a Méltóságos Úr, az az, hogy mennyire leszen szükség, nehogy vagy kevesebb nyomtattassék vagy több mint kell. Tudom én, hogy kicsinységeken, kivált midőn egy illy atya tisztelete forog szóban, a Méltóságos Úr fel nem akad: de illy nehéz időkben, mint a millyeket reánk hozza a maga eszközei által a munkás gondviselés s a papirosnak ezen rettentő drágaságában s ritkaságában (rongyból készülvén az, most igen olcsó lehetne, mert rongy soha nem volt még több mint most, és mégis ez alig kapható), ez olly articululus, a mellyel gazdálkodva kell bánni. Azért kérem a Méltóságos Urat alázatosan, méltóztassék tudósítani, a nyomtatás hány exemplárra tétessék.

Régen nem hallok semmit a nékem felejthetetlen Zsibóról; semmit még azon barátimtól is, a kik tudják hogy Zsibó nékem felejthetetlen. Melly igen óhajtanék tanúja lenni annak a dicsőségnak, a mellyre a Méltóságos Úr lelke eddig kifeslett! Sokszor környékez meg engemet az a dicső képzelet; mert az én hitem, hogy az olly lélek, mint a mellyet a Méltóságos Úrnak nagylelkű atyja s nem kisebb lelkű anyja adtak és adnak, a Szírenek átkozott szédítéseit Ulysszi bölcseséggel s erővel állja ki, tántorithatatlan hit. S midőn ez eránt barátimtól kérek néha tudósítást, ezt nem azért kérdem mert kételkedem, hanem azért, mert a Méltóságos Úrnak szívesbb barátja, tisztelője nincs, s látni óhajtom prófétai lélekkel azon tetteket, mellyeket már majd tenni kezd. Oh, védje az Eg a Méltóságos Úr életét, s óvja meg a leggyalázatosabb maszlagtól! Kérdje ezt a Méltóságos Úr minden lépésében, mellyet

teszen, tenni akar vagy már tett: Mit fogna erre mondani az én Atyám, ha látná! mit mondanak erre az én atyám barátjai, ha hallják! A hazának ezen a mi Diaetánkon is feltűnt egy csillaga: az ifjú Majláth, a Personális fija, Pozsonyi Fő Notarius és Követ. Higgye azt a Méltóságos Úr, hogy a jó ember mindég társa a Méltóságos Úrnak, akár ismeri, akár nem; s ez a hit a Méltóságos Urat hasonlóvá teszi hozzá, valóban barátjává teszi. Higgye ezt, s iszonyodjék a rosszaktól s a bolondoktól, a kik azt hiszik, hogy fénylenek, mert rajtok valami csillámlik.

Biharnak Két Nagyja:

Baranyi Gábor és Bossányi Ferencz 1765-iki követek, rokonok, s halálíg barátok.

Elsápadva tekint, szent Férjfiak, a pulya rátok.

Érzi, hogy e nagyság őket homályba löki.

Bár! ugymond; Nekiek csak er ő juta, fény juta nékem,

S ez jóval szebb rész. Látszani nagynak, elég.

Talán tavalyi hosszas betegségem el is feledteté velem jelenteni, hogy nékem tavaly Junius 18-d. egy Marcus Aemilius Ferencz fijat kereszttele Pataki Professor Nagy Ferencz Uram. Ajánlom ötet is, magamat is s mind azt a mi enyém a Méltóságos Úrnak s Ó Nagyságának, kit alázatosan tisztelünk, kegyességébe s maradok

A Méltóságos Bárónak

Széphalom, Apr. 29-d. 1812.

alázatos tisztelője

KAZINCZY FERENCZ.